

Lóránd Zsófia

Central European University, Budapest

„A feminizmus nevében még nem öltek embert”

Kerekasztal beszélgetés a nőszervezetek helyzetéről, céljairól, feladatáról ma Magyarországon

Az interjú alapjául szolgáló beszélgetésre a Társadalmi Nemek Tudománya Kutatócsoport (Szegedi Tudományegyetem) által szervezett *Nyelv, ideológia, média 7.* konferencián, 2011. szeptember 30-án került sor.

Résztevők: **Antoni Rita** és **Snyehola Anett** (Nőkért Honlap, www.nokert.hu), **Betlen Anna** (Magyarországi Női Alapítvány, MONA), **Borgos Anna** (Labrisz Leszbikus Egyesület), **Spronz Júlia** (Patriarchátust Ellenzők Társasága Jogvédő Egyesület, Patent), **Szabó Gabriella** (Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület, NANE), **Szoboszlai Beáta** (Nők a Tudományban Egyesület, NaTE)

A beszélgetést moderálta, az interjúkat és a bibliográfiát szerkesztette: Lóránd Zsófia

Miért nincs, ha van, miért van, ha nincs – az elmúlt évtizedben a tudományos szintér feminista- vagy gender-elméletekkel dolgozó képviselői különböző következtetésekre jutva járták körül ezeket a kérdéseket.¹ A Séllei Nóra által összeállított bibliográfia óta,² vagy akár a sikeres és hetedik éve megrendezésre kerülő szegedi „Nyelv, ideológia, média” konferenciák

¹ Kádár Judit, Miért nincs, ha van. A kortárs nyugati feminista irodalomkritika hatása Magyarországon, *Beszélő*, 2003. november, III. folyam, VIII. évf. 11. sz. 100-107. (Interneten: beszelo.c3.hu, Letöltve: 2005. március 26. <<http://beszelo.c3.hu/archivum/index.htm>>)

Séllei Nóra, *Mért félünk a farkastól? Feminista irodalomszemlélet itt és most*. Debrecen: Kossuth Egyetemi Kiadó, 2007.

² Ld. Séllei, *Mért félünk a farkastól?* és idem. ed. *A feminizmus találkozásai a (poszt)modernnel*. Debrecen: Csokonai, 2008.

fényében ahhoz nem fér kétség, van feminista és gender-szemléletű humántudomány Magyarországon. Mi a helyzet azonban a nőszervezetekkel? Van-e nálunk nőmozgalom, mit tudunk róluk és tevékenységeikről? A szerb feminista kutató, szociológus és aktivista, Marina Blagojević „stratégiai szövetségnek” nevezi az ex-jugoszláv és szerb feminista nőmozgalom és az akadémikus feminizmus [*academic feminism*] valamint a *gender studies* viszonyát, ahol különösen nagy szerepe van a kölcsönös megerősítésnek [*mutual empowerment*], tekintve, hogy a feminista kutatók és a nőmozgalmi aktivisták ugyanazzal a patriarchális elnyomással és a volt államszocialista régióban újult erőre kapó konzervativizmussal szembesülnek.³ A volt jugoszláv államok feministái az együttműködés és a hagyományok terén talán kicsit jobban állnak, mint mi, ám a hátrány nem behozhatatlan. A párbeszéd kialakítása, továbbvitele, az első lépések megtétele az aktivista és a tudományos szcéna szorosabb együttműködése felé volt a kerekasztal beszélgetés nem titkolt célja. Ezen beszélgetés rövidített, szerkesztett változatát közöljük most.

A beszélgetésre meghívtuk a legnagyobb hagyománnyal rendelkező hazai nőszervezetek, a MONA és a NANE, a leszbikus nők érdekeit képviselő Labrisz, a korábban másik néven ismert jogvédő szervezet, a Patent képviselőjében Betlen Annát, Szabó Gabriellát, Borgos Annát és Spronz Júliát. Ám nem csak a régóta működő szervezetek voltak jelen: részt vett a néhány éve új színfoltként és azóta fontos feminista fórumként szolgáló Nőkért Honlap két szerkesztője, Antoni Rita és Snyehola Anett, és végül, de semmiképp sem utolsósorban Szoboszlai Beáta a Nők a Tudományban Egyesület képviselőjében. Ez utóbbi szervezet elméletben a konferencián előadó gender studies-t művelő tudósokat is képviselő nőszervezet, mely így egyszerre tudományos és aktivista szerveződés.

Bemutakozásként, vagy bemutatkozás helyett, a közepébe vágva azt kérdezném meg mindenkitől, a Ti szervezetetek mely gender kérdéseket tartja a legégetőbbnek? Ennek fényében milyen szerepet játszottok a hazai nőmozgalmi, nőjogi színtéren, milyen ügyekre koncentráltok leginkább?

³ Marina Blagojević, „Feminist Knowledge and the Women’s Movement in Serbia. A Strategic Alliance” [Feminista tudás és a nőmozgalom Szerbiában: Egy stratégiai szövetség], in Krassimira Daskalova, ed. „The Birth of a Field. Women’s and Gender Studies in Central, Eastern and Southeastern Europe” [Egy terület születése: Nőkutatás és gender studies Közép-, Kelet- és Délkelet-Európában], *Aspasia* Vol. 4, 2010. 184-197.

Antoni Rita: Elöljáróban megjegyezném, hogy egyelőre nem vagyunk szervezet, csak egy baráti társaság, akik önkéntes alapon, szabadidejükben egy feminista honlapot szerkesztenek. Viszont – hogy szélesebb körben hallathassunk a hangunkat – mindenképpen szeretnénk hivatalossá tenni a tevékenységünket, ennek érdekében egyesületté kívánunk alakulni, ez jelenleg van folyamatban.

Legfontosabb feladatunknak a tudatosságnövelést tartjuk a genderkérdések minden aspektusa, a marginalizált női kultúra, valamint a feminizmus autentikus jelentése terén. E törekvés részeként bemutatjuk az irodalom, a művészetek, a tudományok terén jelentőset alkotó illetve egyéb szempontokból kiemelkedő, a köztudatból, tankönyvekből így az „általános műveltségből” méltatlanul kiszorult nőket. Igyekszünk lebontani a feminizmussal kapcsolatos sztereotípiákat, és bemutatni a nőjogi törekvések illetve a feminista elmélet kiemelkedő alakjait. Továbbá aktuális hírekre reflektálunk, illetve feminista szemszögből közelítjük meg a mainstream női magazinok egyes témáit, rávilágítva a populáris média nőellenességére.

Kiemelt fontosságúnak tartjuk, hogy a gender studies illetve a feminista szempontú kutatások eredményei ne maradjanak az egyetem falain belül, ne csak értelmiségi rétegekhez jussanak el. Igyekszünk azokat – szem előtt tartva a közérthetőséget! – minél szélesebb körben terjeszteni, a gendertudományt népszerűsíteni, további célunk pedig a genderkutatók és az egyetemen kívüli feministák közti párbeszéd előmozdítása.

Borgos Anna (BorgosA): A leszbikus nők különösen kevésbé láthatók a nők és a melegek csoportján belül egyaránt, és speciális előítéleteknek vannak kitéve. Az egyesület ezeket a (felvállalási, párkapcsolati, társadalmi) nehézségeket, élethelyzeteket igyekszik az érintett nők számára megkönnyíteni, beszélgetés tárgyává tenni és másokkal is megismertetni, különféle közösségi, kulturális és oktatási programok segítségével. Ami az általánosabb gender-kérdéseket illeti, természetesen fontosnak tartjuk a nemi szerepek és szexuális orientációk rugalmasabb szemléletét, a partner megválasztásának szabadságát. A leszbikus nőket erősen érinti az örökbefogadással kapcsolatos jogi és társadalmi diszkrimináció, a gyerekvállalással kapcsolatos nehézségek, leszbikusság és anyaság természetes összeillesztésének kérdései az ideológia és a gyakorlat szintjén – ezekkel is igyekszünk foglalkozni.

Betlen Anna (BetlenA): A MONA közel húsz éve dolgozik, s ez alatt az idő alatt bizony elég sok különböző alapkérdést feszegetett már. Eleinte inkább a nők politikai-közéleti szerepvállalása foglalkoztatta, aztán a munkaerőpiaci helyzet, később a nők és a férfiak közötti családi szereposztás alakulása. Az utóbbi években egyre inkább eltolódott a témaválasztás a nők elleni erőszak különféle formái felé. Ennek az eltolódásnak szerintem több

oka is lehet. Például triviális ok, hogy azzal foglalkozunk, amire pályázati pénzeket lehet nyerni. De vannak azért mélyebb okok is: egyre inkább nyilvánvaló - szerintem mindenki előtt -, hogy az erőszak a nemek közötti egyenlőtlenség fenntartásának lényeges eleme. Közhely tulajdonképpen, csak nem szoktuk eleget mondani, hogy általánosságban is a társadalmi csoport elleni erőszak a társadalmi egyenlőtlenségek legfőbb fenntartója. Mi tehát most a nők elleni erőszakot tartjuk a legégetőbb gender-kérdésnek. Sőt, én például a nemek közötti egyenlőtlenséget tartom a társadalmi bajok legfontosabbikának. Az erőszak és a nemek közti egyenlőtlenség nyilvánul meg a prostitúcióban is. Én ebben látom (leginkább) megnyilatkozni azt, hogy az erőszak és az általa biztosított egyenlőtlenség a nemek között nem erkölcsi vagy magatartási kérdés, hanem kemény közgazdasági, világgazdasági probléma/jelenség. És hogy ezt az egész ügyet (nők, férfiak, gender), nem lehet megérteni a nélkül, hogy szembenéznénk a javak elosztásának elveivel.

Ugyanakkor a MONA mostanában a prostitúció és az emberkereskedelem témája mellett sokat foglalkozott a szexuális erőszak, illetve a nők genitális megcsönkítése témáival - egytől egyig kiváló adalékok a fent jelzett problémakörhöz.

Alapvető gender problémának tartom azt, hogy nem folynak átfogó kutatások, adatgyűjtések a nemek helyzetéről. Nincsenek vagy alig vannak egyetemi képzések ebben a témában. Hátborzongató és életveszélyes mulasztásnak kell minősítenem, hogy az orvos-, pszichológus-, pedagógus-, szociális munkás-, jogász- és rendőrképzés nem terjed ki (legalábbis kötelezően nem) a gender-tudományra. Ugyanezt az alapvető problémát jelzi, hogy minden ellenkező híresztelés ellenére nincs megfelelő, nemek szerint bontott és elemezhető statisztikai adatgyűjtés.

A kutatás, adatgyűjtés, képzés hiánya azért gender-probléma, mert maga is lényegesen hozzájárul az egyenlőtlenségek fenntartásához, fontos része a nők hátrányos megkülönböztetésének.

Az előzőkből fakad a sajnálatos tény, hogy a nemi alapú erőszak sem a jogban, sem az egészségügyi, sem a pszichológiai ellátásban, de a szociális munkában vagy a rendészet területén sem jelenik meg, mint önálló, társadalmi probléma, amellyel ilyen minőségében kell foglalkozni. Sehol, de tényleg sehol nem tanítják, hogy erre az erőszakra széles körű társadalmi elfogadottság talaján kerülhet sor, közvetlen oka pedig az elkövető, és nem az áldozat. Ez olyan vajákolásokhoz vezet, mint amilyen pl. a mediáció alkalmazása az erőszak elkövetője és áldozata között, illetve az áldozatok magatartásának javítása.

Spronz Júlia (SJ): A Patent Egyesület történetesen azokat a gender témákat tartja a legégetőbbeknek, amelyekkel foglalkozik is. Ezek a nőket és

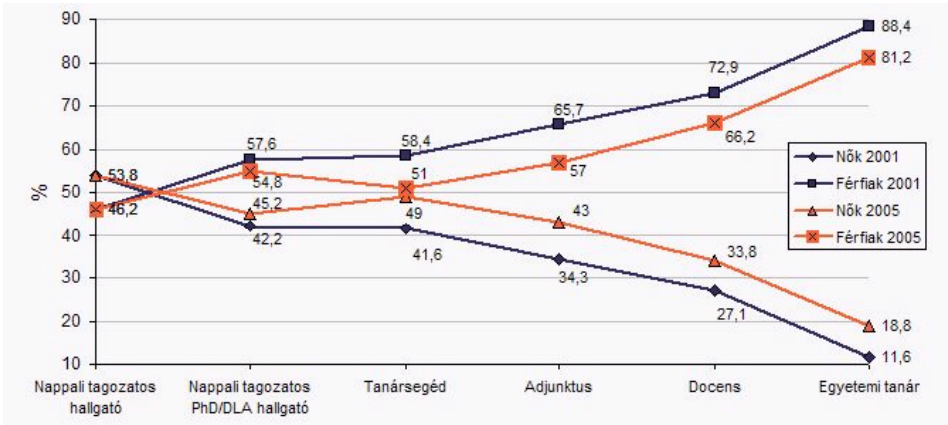
gyerekeket érő családon belüli erőszak, illetve a szexuális erőszak. De az erőszakot a lehető legszélesebben értelmezzük, így idevesszük a reprodukciós jogok korlátozását, illetve megsértését is. Ennek következtében nők elleni erőszakként definiáljuk az abortuszhoz való hozzáférés korlátozását, és a jelenlegi kórházi szülési gyakorlatot is, mely tevékenységünk másik fő ága. Az erőszak témájával nemcsak azért foglalkozunk, mert ehhez értünk, hanem, mert ezt tartjuk a nők társadalmi elnyomásának legszélsőségesebb megnyilvánulásai formájának. Ahogy Anna is mondta, a nők elleni erőszak a társadalmi egyenlőtlenség oka és egyben eszköze is, biztosítja a nők mint társadalmi csoport alacsonyabb rendűségének kialakítását és fenntartását. A reprodukciós témákkal azok politikai aktualitása miatt kezdtünk foglalkozni, de azért is kiemelten fontosnak tartjuk az ezekkel való foglalkozást, mert mind az abortusz korlátozását, mind a szülés szabályainak mereven tartását a nők teste feletti állami kontroll megnyilvánulásaként tematizáljuk.

A Patent Egyesület egyébként viszonylag fiatal szervezet, 2006. végén hoztuk létre, ugyanakkor munkatársaink témáinkkal régóta foglalkozó, tapasztalt szakemberek. Tevékenységünket két síkon fejtjük ki: egyrésztől személyes szolgáltatást nyújtunk a hozzánk forduló magánszemélyek számára, másrészt politikai lobbitevékenységet fejtünk ki, a jogi és szakmai szabályozás megváltoztatásán dolgozunk. A szolgáltató tevékenységünket az általunk kifejlesztett ún. integrált ügyféllátás keretében látjuk el, melynek lényege, hogy az áldozat többféle szükségleteinek mindegyikére próbál reflektálni. Nem pusztán jogi képviseletet biztosítunk, de rendelkezésre bocsátunk pszichológust és segítő munkatársat is, aki az ügyfelet különböző fórumok elé kíséri, és elősegíti a hatékony ügyintézésben, pl. rendőrségi feljelentés megtételében, önkormányzati segélyek kijárásában, bankkal való tárgyalásban.

Evolúciós elméletem szerint egy emberi jogi problémának 4 stáción kell túljutnia a hatékony állami reakció megteremtéséig. A családon belüli erőszak esetében már talán túljutottunk az elsőn, a láthatóvá tételre, de az otthonszülés kérdésében még biztos nem. Tény, hogy a láthatatlansághoz nagyban hozzájárul a statisztikai adatgyűjtés teljes hiánya. A partnerkapcsolati erőszak jelenleg a második szinten jár, létezik már jogszabály, de az valódi politikai akarat hiányában alkalmatlan a jelenség hatékony kezelésére. Reménykedünk benne, hogy még aktív korunkban elérünk a harmadik szintre, amely a valóban jó jogi keret megteremtését jelenti majd, de a negyedik lépcsőfok, a jó jogszabály jó alkalmazása elérhetetlen magaslatokban van még.

Szoboszlai Beáta (SzB): Tekintettel arra, hogy a Nők a Tudományban Egyesület a kutatói szférában tevékenykedő nőkre

koncentrál, ezért számunkra ők a célközönség. Az egyik legnagyobb probléma ezen a területen, hogy ahogy haladunk feljebb a karrier ranglétrán, úgy csökken a nők aránya, ahogyan ez a NaTE által készített felmérésből nagyon szépen látszik:

Forrás: Nők a Tudományban Egyesület honlapja: www.nokatud.hu

Két folyamatban lévő projektünk van jelenleg, amelyeknek célja, hogy ezek az arányok, legalábbis hosszú távon, javuljanak: az egyik egy úgynevezett „shadowing program”, melynek célja, hogy a fiatal lányok érdeklődését felkeltse a természettudományos/technológiai pályák iránt, a másik projekt pedig egy felmérés a jelenleg az ipari kutatásban dolgozó nők helyzetéről.

Szabó Gabriella (SzG): A NANE Egyesület párkapcsolati erőszakkal foglalkozik. Álláspontunk szerint az esetek többségében nők az áldozatok és férfiak az elkövetők (heteroszexuális kapcsolatokra vonatkozik). Ezért a párkapcsolati erőszak szerintünk nők elleni erőszak, aminek megoldására Magyarországon nincsenek megfelelő keretek. Ennek a megoldását tartjuk az egyik legfontosabbnak.

Sok problémát említettetek, van mit tenniünk, és fontos összefognunk. Milyen tapasztalataitok vannak együttműködés terén, mely szervezetekkel, miért és hogyan dolgoztatok együtt, és milyen egyéb együttműködést tudnátok elképzelni?

AR: A nőkért.hu mindig is közzétette pl. az erőszak ellen küzdő szervezetek hirdeteményeit, ezt a jövőben is folytatjuk. Előfordul, hogy áldozatok jelentkeznek nálunk, tanácsot kérnek tőlünk, őket – amellet, hogy ha az eset jellege ezt kívánja, meghallgatást, lelki támogatást mi is igyekszünk nyújtani – a NANE, illetve Patent Egyesületekhez irányítjuk. Jellegünknel

fogva konkrétabb együttműködés egy másik feminista kulturális magazinnal, az Irodalmi Centrifugával, valamint a Szomjas Oázis szerkesztőségével alakult ki. A terjesztésben kölcsönösen segítettek egymást a nem feminista, de nyitottan érdeklődő Első Könyvsiker Kölcsönzővel is.

Betlena: Mi eléggé jók vagyunk együttműködésben. Ameddig az emlékezet csak visszanyúl, a MONA mindig együtt dolgozott más nőszervezetekkel, de igen gyakori, hogy más emberi jogi szervezetekkel dolgozik együtt. Az együttműködés szervezeti keretét a [Női Érdek](#) (Magyar Női Érdekvédelem Szövetsége) nevű ernyőszervezet adja, amely az EWL (Európai Női Lobb) tagszervezete. Elég jó kapcsolatot tartunk a többi női ernyőszervezettel is, és időről időre nekilendülünk más civilekkel való közös szervezetek, akciók összehozásának. De itt azért tudni kell, hogy minden ilyen összefogás sok munkát és egyeztetést igényel, és a magyarországi civil szervezetek igen rosszul vannak erőforrásokkal ellátva, mi is.

Fontos tisztában lenni azzal, hogy igen sokféle civil szervezetet különböztethetünk meg. Vannak olyanok, amelyek valamilyen szabadidős tevékenységre szerveződnek (bélyeg, sport), vannak olyanok, amelyek valamilyen csoport önszervezését, érdekvédelmét biztosítják (pl. ilyenek részben az LMBT szervezetek is), s vannak olyanok, amelyek bizonyos szakmai feladatokat látnak el, amelyeket a hivatalos szervezetek, bár feladatuk lenne, nem biztosítanak (bántalmazott nők jogvédelme, vagy akár a hospice ellátás).⁴ Az utóbbi típusra az a jellemző, hogy a munka nem szabadidőben, hanem főtevékenységként folyik. Minthogy bármilyen is a civil szervezet jellege, a környezet nagyjából egyformán áll hozzá, nem mindig sikerül megértetni, hogy a civil szervezetek nem jótékonykodó amatőröket, hanem vérprofi szakembereket tömörítenek, akik éppen szakmai igényességük miatt kényszerülnek az állami vagy a for-profit szektorból kiszorulni. Persze ez is közhely. Csak nálunk nem az.

Szóval, az együttműködés nem csak szándék kérdése, hanem lehetőségeké is. Jó lenne, ha lennének olyan szervezetek, amelyek kifejezetten ezt szervezik: lennének közösségi helyek, lenne közös adminisztrációs szolgáltatás, nyílt napok, könyv- vagy dokumentumtár, honlapszolgáltatás stb. Enélkül továbbra is nehéz lesz.

⁴ Értelemszerűen ide tartozik a NANE, a Patent és MONA tevékenysége, illetve a három szervezet, valamint az Amnesty International Magyarország együttműködésében létrejött [KERET Koalíció](#) a szexuális erőszak ellen. A szexuális erőszak áldozatainak szóló segélyvonal szórólapját lásd [ITT](#). A [hospice](#) megközelítés és az ezt képviselő alapítvány a gyógyíthatatlan rákos betegek otthoni, humánus ellátását és családtagjaiknak nyújtott támogatást tartja szem előtt és biztosítja. A hazai Hospice Alapítványnál dolgozó legtöbb önkéntes és munkatárs nő. (L.Zs.)

BorgosA: Az együttműködéseink részben meleg, részben feminista szervezetekhez kötődnek: Megalakulásunk óta együttműködünk többek között a [Háttér Társasággal](#) (fesztiválszervezés, közös lobbizás), iskolai programunkban együtt dolgozunk a [Szimpozium Egyesülettel](#) és az [Amnesty International Magyarország Egyesülettel](#), képzések, melegjogi ügyek kapcsán pedig a Patent Egyesülettel. Vannak rendszeres női programok, ahol közösen jelenünk meg több feminista szervezettel, például a NANE Egyesülettel (16 nap az erőszak ellen, Nőnap, petíciók, akciók), és tagjai vagyunk a Női Érdek ernyőszervezetnek.

SJ: A PATENT kettős profiljánál fogva egyaránt kapcsolatban áll nő- és LMBT-szervezetekkel, tagja a Női Érdeknek és az LMBT-ernyőnek is. Az együttműködés egyik eklatáns példája volt a legutóbbi CEDAW-árnyékjelentés megírása,⁵ melynek során a Női Érdek tagszervezetei tevékenységük szerint járultak hozzá a jelentés megírásához, a kapcsolódó tematikus fejezet elkészítésével. Állandó stratégiai partnereink a NANE, a MONA, a Stop-Férfierőszak Projekt. Velük teljesen egyező ideológiai alapokon állunk, de különböző tevékenységünkkel jól kiegészítjük egymást. Szoktunk kötni eseti szövetségeket is, amikor bár különböző az ideológiai megközelítésünk, de egy-egy közös cél érdekében egyesítjük erőnket. Erre volt példa a 2007-es kvóta-kampány, melyben a 3 női ernyőszervezet együttesen támogatta a kvóta bevezetését, vagy például a prostitúció elleni küzdelem, mely közös pontnak tűnik a jobboldali nőszervezetekkel. Az eseti szövetségek esetében elő szokott állni az a furcsa helyzet, hogy noha bizonyos kérdésekben egy platformon vagyunk egyes szervezetekkel, tömörülésekkel, más kérdésekben szöges ellentétben áll álláspontunk egymással. Így például több olyan partnerünk van, aki támogatja munkánkat a nők elleni erőszak terén, de elítéli az abortusz kérdésében kifejtett tevékenységünket.

A reprodukciós témákkal való foglalkozás ugyanakkor új stratégiai szövetségekkel hozott minket össze, közös platformra kerültünk az ún. liberális jogvédő szervezetekkel. Ez új fejlemény számunkra, mivel ezek az egyesületek nőkérdésekben az általunk képviselttel nem összeegyeztethető állásponton szoktak elhelyezkedni.

SzB: Tagja vagyunk a Női Érdekérvényesítő Szövetségnek és ezáltal közvetetten a Euroean Women's Lobbynek is. Ezen felül együttműködünk a [Nők a Holnapért Alapítvánnyal](#), és tervezzük közös pályázat beadását.

⁵ A CEDAW (Committee on the Elimination of Discrimination against Women, azaz a Bizottság a Nők elleni Diszkrimináció Felszámolására) az ENSZ nőjogi bizottsága, amelynek a Magyar Állam, mint a CEDAW egyezmény aláírója, rendszeresen köteles jelentéseket küldeni a nők hazai helyzetéről és az állami intézkedésekről. A civil szervezetek által készített „árnyékjelentés” célja az állami jelentés alapján kialakuló kép árnyalása.

Nemzetközi kapcsolatok terén a [European Platform of Women Scientists](#) és a [European Center for Women and Technology](#) szervezetekkel álluk kapcsolatban. A második szervezet estében a Nők a Tudományban Egyesület képviseli a hazai kontaktpontot.

SzG: Több közös projektünk volt már a Patent Egyesülettel, a [Stop-Férfierőszak Projekt](#),⁶ MONA-val, az Amnesty International Magyarországgal és a Női Érdekkal.

Több egyesülettel közösen szervezzük a „16 akciónap a nők elleni erőszak ellen” programsorozatot, erre minden évben november 25. és december 10. között kerül sor. A szervezők között volt/van: a [Mindenszülésért Mozgalom](#), [Regina Alapítvány](#), TAVAM www.tavam.hu, a Labrisz, a [RÉS](#) Szociális és Kulturális Alapítvány.

A „Nők napja nem csak nőknek” rendezvényünket is ezeknek a szervezeteknek a bevonásával rendeztük, ezt március 8-án, a „hivatalos nőnap” helyett, ám nem alternatív nőnapként szervezzük, mivel szerintünk ez az igazi nőnap. Jó lenne a kutató szférával is szoros együttműködést kialakítani, mindkét fél sokat nyerhetne a kölcsönös tájékozódásból.

Többször elhangzott a „feminizmus” szó a konferencián, és ebben a beszélgetésben is. Mi ennek a szónak és az általa jelölt eszmerendszernek a szerepe az aktivizmusokban, szerintetek fontos-e feministának mondani magunkat, mi ennek a performatív ereje, hogyan segíti az állásfoglalást?

AR: Nem egyszer merült fel dilemmaként, hogy megéri-e egy, a hazai közegünkben ennyire súlyos sztereotípiákkal, rosszindulatú lejárató hadjáratokkal, elképesztő félreértésekkel terhelt fogalmat a zászlónkra tűzni – néhány olvasónk javasolta is, hogy ne tegyünk, és megszaporodó ellenséges megnyilvánulások hatására el is gondolkoztunk a fogalom elhagyásán. Végül azonban mégiscsak arra jutottunk, hogy megtartjuk. Egyrészt, elődeinkre való tekintettel, külön hangsúlyozva a magyar feminizmus elhallgatott hagyományát (!), másrészt pedig, megfontolva az érvet, hogy a női jogokért, érdekekért való küzdelem a status quo híveitől mindig agresszív ellenkezést von maga után, akárhogy is nevezzük. Úgy gondolom, nem a sztereotípiák előtt kell fejet hajtani, hanem a fogalom valódi jelentését megmutatni, saját életünkben is büszkén vállalva, hogy feministák vagyunk.

BorgosA: A feminizmus mint elmélet és mint mindennapi gyakorlat vagy társadalmi mozgalom egyaránt olyan közös alap, amire a Labrisz közvetlenül vagy közvetve épít. Nem minden leszbikus feminista, de mint egyesület, képviseljük ezeket az értékeket, és fontosnak tartjuk hangsúlyozni, magát a kifejezést is. Leszbikusként feltehetőleg még könnyebb szembesülni

⁶ A Stop-Férfierőszak Projekt képviselői sajnos nem tudtak részt venni a beszélgetésen, reméljük, hogy a jövőben ezt tudjuk pótolni.

a nemi szerepek konstruáltságával, határainak átjárhatóságával, a nőkkel/leszbikusokkal kapcsolatos sztereotípiákkal, hátrányos megkülönböztetésekkel, a hagyományos női szerepek áthágásának nehézségeivel. Programjainknak gyakran része a leszbikusság, nőiség kategóriáinak újragondolása. (Ld. pl. az idei [LIFT](#)-fesztivált.)

BetlenA: Persze fontos, ugyanakkor ellentmondásos is. Amikor az embernek a saját testvére mondja, hogy "nem akarok feminista lenni, de ..." - miért ne akarna feminista lenni, képedek el. Pláne, hogy valami zaftos nőellenes újságcikkről beszél épp nagy felháborodással.

Ilyenkor a '68-as párizsi diáktüntetés dala jut eszembe: nagyon hiányozna egy kis külső megerősítés. „Nous sommes tous des juifs allemands.” Mind német zsidók vagyunk, énekelték, harsogták a fiatalok a párizsi utcákon, mert a Pompidou-ék azzal próbálták őket lehűteni, hogy vezéralakjuk, Daniel Cohn-Bendit (ismerős figura, ugyebár) csak egy német zsidó.

Szeretném még megérni, hogy a budapesti utcákon – vagy tőlem lehet az interneten, az egyetemeken, az iskolákban, a Tescókban vagy a parlamentben – egyszer végre jól hallhatóan azt énekelje a közönség: mi mind feministák vagyunk (vagyis: nem helyeseljük, hogy valakit hátrányok érnek, csak mert nő). Ehhez persze elég sok teendő van még hátra, és itt most több hárul az egyetemekre, oktatókra, politikai elemzőkre és politikusokra, mint a civilekre.

Itt van mindjárt annak beépítése a köztudatba – az írástudók feladata –, hogy a feminizmus nevében, lett légyen az bármennyire radikális vagy szélsőséges, nem ölték még embert. Míg a nagyon is békeszerető, ámde a feminizmust veszélyes ragálynak tekintő irányzatok egész tömege nevében annál inkább – köztük sok, aránytalanul sok nő.

S noha nem akarom kicsinyíteni a feminizmus mint eszmerendszer jelentőségét, nem akarom összemenni semmivel, de én ehhez – a filozófiához – nem értek. Politikailag viszont tényleg azt gondolom, hogy aki némi hatékony felvilágosítást követően még mindig nem feminista, az gazember. Ennek megértéséhez azonban meg kell küzdenünk azért, hogy legyenek megfelelő és elemezhető adatok, álljanak rendelkezésre kutatási eredmények, legyen ezeknek nyilvánosságuk, és hogy a feminizmusról mind politikai, mind szakmai vonatkozásban rángassuk le végre a patát és a szarvacskákat.⁷

SJ: Számunkra fontos feministaként azonosítani magunkat, és nincs problémánk ennek a nyilvános vállalásával sem. Ez segít elv-társaink megtalálásában, illetve fordítva, a felszínen azonosnak tűnő, de igazából

⁷ A metafora érthetővé válik, ha az olvasó továbbkattint Betlen Anna „[Pata jelenti Szarvnak](#)” írására. (LZs)

eltérően gondolkodók kiszűrésében is. Én úgy látom, észlelhető elmozdulás ezen a téren is, tíz-tizenöt éve még a saját ismeretségi körömön kívül nem tudtam magukat feministaként definiáló emberekről, most pedig egyre-másra felbukkannak. Tudom, hogy sok feminista gondolkodású ember létezik, aki soha nem határozná meg magát így, talán a fogalom megtisztításához hozzájárulna, ha, kvótával, vagy akár anélkül, létrejönne egy olyan politikusi réteg, amelyik nyíltan vállalná feminizmusát.

SzB: A NaTE a nők érdekeit képviseli és előrejutásukat támogatja anélkül, hogy bármilyen mozgalom alá besorolná magát.

SzG: A NANE feminista nőszervezet, amit nyíltan vállalunk. Fontosnak és elismerésre méltónak tartjuk ezt a mozgalmat, ami sokat tett a nők és a férfiak közti egyenlőség előremozdításáért.

Sajnos ez a szó pejoratív értelemet nyert. Sokan nem is igazán tudják, hogy mit jelent igazából a feminizmus, a férfigyűlölet szinonimájaként használják. Ezért nagyon fontos, hogy a feministák feministának mondják magukat. Persze csak azok vallják magukat feministának, akik valóban feminista módon gondolkodnak. A NANE-nak van egy szórólapja, a „[Feminizmus-teszt](#)”, mindenkinek ajánlom figyelmébe. Szépen kiderül belőle, mi a feminizmus, hogy a feminizmus a nők emberi és főképp, egyenlő emberi jogaiért küzdő eszmerendszer, és nem férfiellenes, hanem a nők férfiak általi elnyomását ellenzi.

A feltett körkérdéseket izgalmas vita követte, melyet a közönség hozzászólásai nagyban gazdagítottak. Jelen szöveg műfaji keretei ennek reprodukciójára sajnos nem adnak módot. Örömmel szeretném megállapítani, hogy a beszélgetés résztvevői mindenképpen remélik, hogy ezeket az első lépéseket továbbiak követik majd.

A résztvevő szervezetek honlapjai:

[Labrisz Leszbikus Egyesület](#)

[Magyarországi Női Alapítvány, MONA](#)

[Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület, NANE](#)

[Nők a Tudományban Egyesület, NaTE](#)

[Nőkért Honlap](#)

[Patriarchátust Ellenzők Társasága Jogvédő Egyesület, Patent](#)

A NANE és a Patent közös [HONLAPJA](#) a nők elleni erőszak áldozatai számára.

A [KERET Koalíció](#) honlapja a szexuális erőszak ellen.

Válogatás az utóbbi néhány év legaktuálisabb női jogokat és gender kérdéseket feldolgozó, a magyar sajtóban megjelent cikkeiből (a teljesség igénye nélkül):

- Betlen Anna: „A gyerek, ha prostituált”, *CoMMunity*, 2011. január 26. <http://www.community.hu/2011/01/26/a-gyerek-ha-prostitualt/>
- Bodolai László: „Gyereklány önként és dalolva...”, *Népszabadság*, 2011. február 4. http://nol.hu/belfold/20110204-gyereklany_ontent_es_dalolva
- Kuszing Gábor – Spronz Júlia, „Variációk egy szándékra. Nyíltan a burkolt abortuszszigorításról”, *Magyar Narancs*, XXIII. évf. 28. szám, 2011. július 14. <http://www.mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir.php&id=24149>
- Ónody-Molnár Dóra, „A magyarok lányai”, *Népszabadság*, 2011. szeptember 29. http://nol.hu/lap/allaspont/20110929-a_magyarok_lanyai
- Spronz Júlia – Puss Máté Bence: „Ki kap itt igazságot? - A Damu-ítélet margójára”, *Magyar Narancs*, XXIII. évf. 44. szám, 2011. november 3. <http://www.mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir.php&id=24893>
- Spronz Júlia – Wirth Judit: „Verve, átverve – A családon belüli erőszak elleni törvény bukásáról”, *Magyar Narancs*, XXI. évf. 3. szám, 2009. január 15. <http://www.mancs.hu/index.php?gcPage=/public/hirek/hir.php&id=18204>

Válogatás a vitában résztvevő, vagy megemlített civil szervezetek ingyenesen letölthető kiadványaiból:

- Luis Bonino – Szil Péter (Kuszing Gábor közreműködésével): *Hétköznapos hímsovinizmus - A párkapcsolati erőszak, amit még nem nevezünk annak*
http://www.stop-ferfieroszak.hu/sites/default/files/dokumentumok/hh_pdf_18466.pdf
- *Erő a változáshoz. Hogyan szervezzünk és működtessünk önszervező csoportokat párkapcsolati erőszak áldozatainak és túlélőinek?*

- http://www.nane.hu/kiadvanyok/kezikonyvek/ero_valtozashoz.pdf
- *Fehér füzet: azonos nemű szülőről és gyermekeikről*
http://interalia.org.hu/sites/default/files/Feh%C3%A9r_f%C3%B9zet_3.pdf
 - *Férfierőszaak. Írások a nők és gyerekek elleni erőszakról* (Kuszing Gábor és Szil Péter szerkesztésében)
http://www.stop-ferfioszak.hu/sites/default/files/dokumentumok/ferfioszak_pdf_17106.pdf
 - Gerd Johnsson-Latham: *Patriarchális erőszak - Támadás az emberi biztonság ellen*
http://www.stop-ferfioszak.hu/sites/default/files/dokumentumok/patriarchalis_eroszak_pdf_21033.pdf
 - „Mi vagyunk a család, a biztonság, az otthona.” *Leszbikus anyák, meleg apák és „pótapák”* (tizzenegy interjú)
http://interalia.org.hu/sites/default/files/Interj%C3%BAk_3.pdf
 - *Miért marad?* Kézikönyv a családon belüli erőszakról elsősorban szakmai csoportoknak, illetve minden érdeklődőnek
<http://www.nane.hu/kiadvanyok/kezikonyvek/miertmarad/miertmarad.pdf>
 - *Rendszerbe zárva: Hogyan kezeli az igazságügyi rendszer a nők és gyerekek elleni férfierőszaak jelen ségét ma Magyarországon?*
http://www.nane.hu/kiadvanyok/kezikonyvek/rendszerbe_zarva.pdf
 - Spronz Júlia - Wirth Judit: *A nők elleni erőszak áldozatainak integrált ellátása. Egy kísérleti program tapasztalata és eredményei*
http://www.nane.hu/kiadvanyok/kezikonyvek/integralt_magyar_nane_hcm.pdf
 - Szil Péter: *Miért bántalmaz? Miért bántalmazhat? - A családon belüli erőszak: a férfiak felelőssége*
http://www.stop-ferfioszak.hu/sites/default/files/dokumentumok/miert_bantalmaz_pdf_75234.pdf
 - *Szívdobbanás - Párkapcsolat erőszak nélkül. A fiatalok közti párkapcsolati erőszak megelőzése* – Kézikönyv iskolai és iskolán kívüli foglalkozásokhoz
<http://www.nane.hu/kiadvanyok/kezikonyvek/szivadobbanas.pdf>